

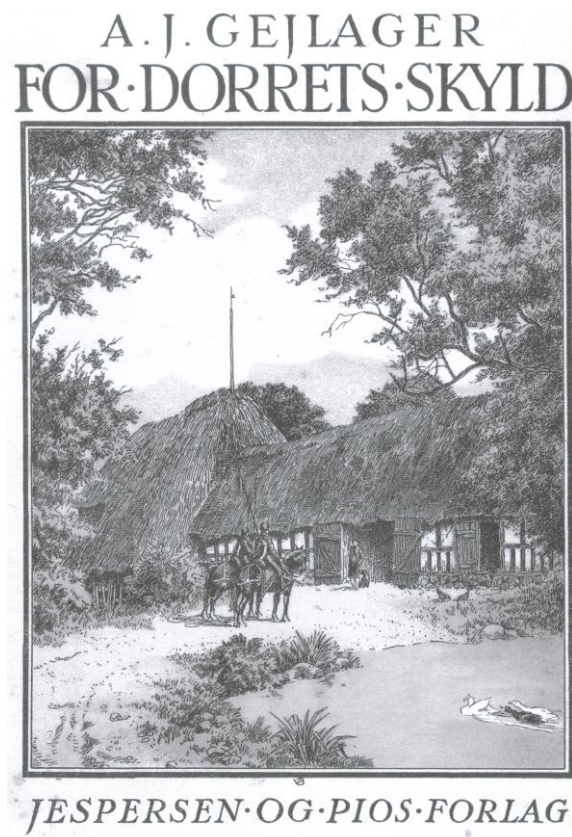
Nr. 47- Persillekræmmeren - 2007

Romanen "For Dorrets Skyld" af A. J. Gejlager

anmeldelse ved Finn Helmuth Pedersen, Sønderborg

En spændende bog af en fantastisk forfatter. Det var mit umiddelbare indtryk efter at have vendt den sidste side i bogen. Bogen har kvaliteter, der bringer den op i de højere litterære luftlag. Der er simpelthen alt, lige fra kærlighed og til krig. Og det hele bliver bundet mesterligt sammen af forfatterens dybe menneskelige indsigt.

Jeg har tidligere givet udtryk for, at skulle jeg nogensinde ønske at instruere en spillefilm, ville "For Dorrets Skyld" være oplagt. Men, det må jeg nok hellere overlade til Bille August. Han ville da kunne skabe en film i stil med "Pelle Erobreren".

Romanen "For Dorrets Skyld", 1934.
Jespersens og Pios Forlag.

Lidt om Gejlager

Men hvem var denne spændende forfatter? Anton Jacobsen Gejlager blev født i 1878 i Seest ved Kolding. Faderen, der var grovsmed, døde inden Anton fyldte 4 år. Så langt Anton kunne huske tilbage, havde han altid haft lyst til at skrive, og drømt om at blive digter. Men det at digte blev ikke betragtet som ordentlig arbejde i de kredse han voksede op i.

Efter sin konfirmation kom han derfor i cigarmagerlære i Kolding. Men den råhed og menneskelige afstumpethed, han her blev vidne til, pinte ham meget og gjorde dagene uudholdelige. På sortererloftet sad byens usleste kvinder og røg på lange piber og drak brændevin, mens sprogets værste gloser, eder og forbandelser føg om ørerne på ham. Til sidst blev dette for meget for ham, og han fik gennemtruffet sin vilje, nemlig at forberede sig til optagelse på Jelling Seminarium

I 1899 fik han så sin lærereksamen og blev ansat som andenlærer ved en skole i Hejls, nær den gamle grænse i Sønderjylland, inden han i november 1904 kom til Stensballe Skole ved Horsens som enelærer. Han havde kort forinden giftet sig med Sigra Christiansen. I 1906 fik parret deres eneste barn, Svend, der senere blev overlæge på Sjælland.

Hans trang til at skrive blev til mange digte og noveller i de følgende år. Han mente, at skrivetalentet var arvet fra moderen, som kunne berette med liv, sjæl og lune om søndagenes prædikener.

Gejlager fortæller, at han omkring 1911 fik sønderlemmende kritik af datidens store forfatter og digter Ernst von der Recke (1848-1933), der vurderede hans digte således: ”For mangelfuldt og for umodent til, at jeg tør give Dem nogen Opmuntring”. *Sådan!*

I 1912 fik A.J. Gejlager et stipendiat til et 10-måneders studieophold ved Statens Lærerhøjskole i København. Dette medførte, at familien midlertidigt flyttede til hovedstaden.

Dette var en god periode, hvor Gejlager også fik tid til at opsøge sin gamle ”ven” og kritiker, Ernst von der Recke.

Lærer A.J. Gejlager

Denne indvilgede i at undervise Gejlager i, hvad æstetik og form betyder for et digt. Så – hvis han ikke kunne skrive digte før – ja, så kunne han det i hvert fald efter den grundige skoling.

Den næste halve snes år var det poesien og digtene, der var fremherskende. Men omkring 1923 kom han i gang med det, der skulle gøre ham rigtig kendt; den historiske roman. I perioden fra 1923 og indtil hans død i 1955, skrev han ikke mindre end 16 historiske romaner. Romanen ”For Dorrets Skyld” fra 1934, er netop et eksempel herpå, og demonstrerer hvordan de rige folkeminder på Horsens-egnen inspirerede ham.

A.J. Gejlager tog sin afsked fra Stensballe Skole i september 1938, for nu ville han være heltidsforfatter. De flyttede straks ”hjem” til Kolding, men det viste sig, at drømmene om det fagre barndomsland ikke kunne holde i virkeligheden. De fandt sig aldrig til rette dernede og vendte tilbage til Horsens-egnen. I 1939 byggede de hus i den østlige udkant af Horsens, hvorfra der dengang var udsigt til Vær kirke og bakkerne ved Stensballe. Desværre fik de ikke lang tid sammen i deres nye hus, for hustruen gik bort året efter, i 1940. Men han fortsatte dog ufortrødent med de historiske romaner, frem til sin død den 17. februar 1955.

Den sidste af Gejlagers bøger, ”Prangerens Penge”, udkom umiddelbart efter hans død.

”For Dorrets Skyld”

I en kasse med gamle bøger, som jeg arvede fra min mor i Horsens, fandt jeg et laset eksemplar af ”For Dorrets Skyld”. Bogen var repareret med tape, men tapen var gammel

og ved at gå i opløsning. Jeg besluttede derfor at forsøge en elektronisk skanning med OCR programmet OmniPage. Derfor foreligger romanen nu som et Word-dokument.

Bogen er på mange måder et fantastisk plot. Sceneskiftene og timingen er så intens, at den ville være lige til højrebænet for en filminstruktør.

Historien tager sin begyndelse i året 1812, midt under Napoleonskrigene, hvor Dorret (Dorthea) skal giftes for anden gang. Hendes første mand, hendes elskede Povl, var nemlig "blevet henne" fire år tidligere. Man mente, at han var druknet på Horsens Fjord, da han var på vej for at besøge sine forældre på Endelave.

Da Gejlager skrev romanen, var det afgørende for ham, at de historiske oplysninger var korrekte. At skrive en roman tog derfor typisk omkring 2 år. Han lavede et kolossalt research arbejde, med flere ture til landsarkivet i Viborg, og udflugter til de lokalisationer hvor handlingen skulle udspilles. Rejserne blev lettet meget, da han i 1930 anskaffede sig sin elskede og trofaste Fordvogn.

I vinterens løb blev digre bogpakker hjemskrevet fra det kgl. Bibliotek og deres indhold studeret grundigt, for at finde historisk korrekte oplysninger til romanen.

A.J. Gejlager giver os i bogen et indblik i hvordan folk snakkede, dengang for snart 200 år siden. Optegnelser, breve, bøger og interviews med gamle mennesker, var det nødvendige grundlag.

Når man læser Gejlager, imponeres man over den minutiøse beskrivelse af dagligdagens små detaljer. Man kan vælge at lade sig rive med i dramaet, og sluge siderne i hurtigt tempo, eller man kan stoppe op og indsnuse øjeblikkets stilhed. I "For Dorrets Skyld" finder man det hele. Der er de store sindsoprivende psykologiske dramaer, indpakket i historiens vingesus, og der er de stille stunder, hvor man fornemmer urets stille tik-tak på væggen. Der er spændende begivenheder fra både indland og udland med krig og ufred, og der er romantiske beskrivelser af egnen omkring Horsens. Han skriver f.eks. således: "En taaget Majmorgen, ganske tidligt, kom en Mand gående hurtigt sydfra op over Bjerrelide"...."Han standsede med et sæt, overvældet af det Syn han saa. Bakkens nærmeste omgivelser laa endnu skjult i den hvide Damp; men mod øst skar Sollyset en Flænge i Taagen, der skiltes som et Tæppe, der droges til side. Langt ude i Dalbunden glimtede det som Draaber af Sølv, der var smeltet ind i det hvide Øde, Draaberne samlede sig til Søer, og snart laa hele Fjorden blank og glitrende i Morgensolens røde Lys...." Og sådan fortsætter han et stykke tid endnu, mens læseren umærkeligt indfanges i en 200 år gammel naturoplevelse. Det er som at sætte sig i en tidsmaskine og skrue tiden langt tilbage.

Når man læser romanen, må man beundre forfatterens utrolige indsigt i menneskesindets dybeste kringelkroge. De sjælelige kvaler som dens hovedpersoner gennemgår, er så medlevende beskrevet, at man uvilkårligt sidder med svedende håndflader og krøller det papir romanen er skrevet på. "For Dorrets Skyld" er så fyldt med dramatisk stof, at det næsten ingen ende vil tage. Den er international og national på samme tid, den binder Frankrigs alliance med Spanien, mod England, sammen med de historiske kendsgerninger i Danmark, at vi pga. englændernes bombardement af København i 1807, træder ud af neutralitetens skygge, og uheldigvis vælger side til fordel for Frankrig.

Æret være A.J. Gejlagers minde.

Finn Helmuth Pedersen, Sønderborg den 20. marts 2007.

Tak

Lokalarkivet udtrykker hermed sin tak til Finn Helmuth Pedersen for den interessante anmeldelse, og på den måde kaster glans på vor lokale forfatter A. J. Gejlager.

Redaktion: FGS, KSO